

Πάνος
Λουκάκος

**ΑΛΛΑΓΕΣ
ΚΑΙ
ΑΝΑΤΡΟΠΕΣ**

**ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ 2009-2019**

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

**ΑΛΛΑΓΕΣ
ΚΑΙ
ΑΝΑΤΡΟΠΕΣ
ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ 2009-2019**

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πρώτη έκδοση Απρίλιος 2025

Επιμέλεια έκδοσης Ελένη Μπούρα
Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών Γιώργος Γιαννούσης
Σχεδιασμός εξωφύλλου Ρεντουάν Αμζλάν

© 2025, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**
και Παναγιώτης Λουκάκος

ISBN 978-618-03-4353-3

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84353

Κ.Ε.Π. 6390, Κ.Π. 21524

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003500
metaixmio.gr • metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση
Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

**Πάνος
Λουκάκος**

**ΑΛΛΑΓΕΣ
ΚΑΙ
ΑΝΑΤΡΟΠΕΣ
ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ 2009-2019**

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Στην Αριάδνη και τον Αντρέα

Έχει παρατηρηθεί πως οι άνθρωποι σπάνια διατηρούν
απαράλλαχτες τις συνήθειές τους όταν έρχονται αντι-
μέτωποι με πολύ κρίσιμες περιστάσεις. Μερικές φο-
ρές υψώνονται πάνω από αυτές, ενώ άλλες φορές
εξαχρειώνονται, και το ίδιο συμβαίνει γενικά με τα
έθνη. Οι ακραίοι εθνικοί κίνδυνοι ενίοτε περιστέλλουν
την ενέργεια ενός λαού αντί να την τονώνουν. Εξά-
πτουν τα πάθη του αντί να τα κατευθύνουν δημιουρ-
γικά. Και αμβλύνουν τις αντιληπτικές του ικανότητες
αντί να τις οξύνουν.

Alexis de Tocqueville
Η δημοκρατία στην Αμερική (1840)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13
1. Ο ΕΚΤΡΟΧΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	19
2. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2009	23
3. Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ..	29
4. Ο ΚΑΤΗΦΟΡΟΣ.....	40
5. Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ.....	54
6. ΤΟ ΤΕΛΟΣ.....	61
7. ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑΚΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	74
8. ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΕΚΡΗΞΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ.....	80
9. ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ.....	102
10. Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	109
11. Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΠΑΠΑΔΗΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΝΗΜΟΝΙΟ.....	115
12. ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΑΪΟΥ – ΙΟΥΝΙΟΥ 2012.....	136
13. ΜΙΑ ΤΡΙΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΚΗ.....	149

14. Η ΑΔΥΣΩΠΗΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	173
15. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 25ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2015.....	181
16. ΕΥΚΟΛΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΙΟ ΣΥΝΘΕΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.....	188
17. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΕΓΑΛΟΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	196
18. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ	204
19. Ο ΑΚΡΟΑΡΙΣΤΕΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΚΡΟΔΕΞΙΟΣ ΕΘΝΙΚΟΛΑΪΚΙΣΜΟΣ.....	213
20. ΤΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ	228
21. ΤΟ ΤΡΙΤΟ, «ΑΡΙΣΤΕΡΟ» ΜΝΗΜΟΝΙΟ	242
22. ΠΑΡΑΙΤΕΙΤΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	249
23. Η «ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ» ΚΑΙ ΟΙ «ΠΑΡΑΓΚΕΣ»	256
24. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 20ής ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2015	273
25. ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΕΚΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΡΙΖΑ.....	287
26. ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ.....	293
27. Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	306
ΠΙΝΑΚΕΣ	321
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ	327
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	335

1

Ο ΕΚΤΡΟΧΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ο εκτροχιασμός της ελληνικής οικονομίας είχε αρχίσει να γίνεται έκδηλος από το 2008. Ήδη τον Ιανουάριο του 2009 οίκοι αξιολόγησης προχώρησαν σε μειώσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Τον Απρίλιο της ίδιας χρονιάς το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ECOFIN) είχε επισήμως βάλει τη χώρα στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Και τον Αύγουστο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε προειδοποιήσει ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα μείωσης του ελλείμματος δεν μπορούν να αναβληθούν άλλο, καθώς το υψηλό χρέος και η μειωμένη ανταγωνιστικότητα καθιστούν την ελληνική οικονομία ευάλωτη στην παγκόσμια κρίση. Έτσι, η κυβέρνηση Καραμανλή έλαβε τα πρώτα περιοριστικά μέτρα στις αρχές του 2009: πάγωμα μισθών άνω των 1.700 ευρώ σε Δημόσιο, Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, πάγωμα συντάξεων άνω των 1.100 ευρώ και επι-

βολή έκτακτης εισφοράς σε άτομα με ετήσιο εισόδημα άνω των 60.000 ευρώ. Μόλις λίγες εβδομάδες προηγουμένως όμως, τον Ιανουάριο του 2009, ο υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης Σωτήρης Χατζηγάκης είχε ανακοινώσει μέτρα στήριξης στους αγρότες αξίας 500 εκατομμυρίων ευρώ.

Ο εκπρόσωπος Τύπου του ΠΑΣΟΚ Γιώργος Παπακωνσταντίνου είχε χαρακτηρίσει τότε τα περιοριστικά μέτρα «άγρια φοροεπιδρομή» και η εκπρόσωπος σε θέματα οικονομίας Λούκα Κατσέλη είχε ταχθεί αλληλέγγυα με όλους τους δημοσίους υπάλληλους και τους συνταξιούχους που «κινδυνεύουν με πάγωμα μισθών». Αλλά και η στήριξη των 500 εκατομμυρίων ευρώ στους αγρότες ήταν, σύμφωνα με το ΠΑΣΟΚ, «ψίχουλα», είχε μάλιστα υποστηρίξει ότι, αν ήταν στην κυβέρνηση, θα είχε δώσει τα διπλάσια. Την ίδια εποχή το ΠΑΣΟΚ διακήρυττε ότι θα επανακρατικοποιήσει τον ΟΤΕ, θα ακυρώσει τη συμφωνία με την COSCO για το λιμάνι του Πειραιά, θα κάνει όλο το Ελληνικό πάρκο, ενώ ηγετικά στελέχη του, με επικεφαλής τον Γ. Παπακωνσταντίνου, συμμετείχαν μαζί με τον πρόεδρο της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ Ν. Φωτόπουλο σε καταλήψεις των γραφείων της εταιρείας με αίτημα να αποτραπούν επενδύσεις γερμανικής εταιρείας ενέργειας.

Μέσα σε αυτό το εκτός πραγματικότητας κλίμα ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής προσπάθησε ανεπιτυχώς να προχωρήσει σε κάποια συνεννόηση με τα κόμματα της αντιπολίτευσης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η διαρκώς επιδεινούμενη οικονομική κατάσταση. Συναντήθηκε με τους αρχηγούς τους, τον Μάρτιο του 2009, εξέθεσε την, και με δικές

του βαρύτατες ευθύνες, δραματική κατάσταση της οικονομίας και ζήτησε συναίνεση και στήριξη για την αντιμετώπιση της κρίσης. Συναίνεση και στήριξη όμως δεν δόθηκε από κανέναν. Μετά τη συνάντηση με τον Καραμανλή ο Γ. Παπανδρέου δήλωσε ότι η χώρα χρειάζεται μία νέα κυβέρνηση, η Αλέκα Παπαρήγα ότι το ΚΚΕ δεν θα βάλει πλάτη σε μία αντιλαϊκή πολιτική και ο Αλέκος Αλαβάνος ότι η κρίση απαιτεί βαθιές αλλαγές και όχι επιφανειακές συμφωνίες.

Η αποτυχία των συνομιλιών του Καραμανλή με τους πολιτικούς αρχηγούς κατέδειξε ότι είχε ριφθεί πλέον ο κύβος για τη διενέργεια πρόωρων εκλογών. Ο τότε πρωθυπουργός εμφανώς δεν ήθελε να χρεωθεί αυτός μόνος το κόστος της διαφαινόμενης χρεοκοπίας και αναζητούσε επειγόντως οδούς διαφυγής. Είχε, εξάλλου, αντιληφθεί ότι, ούτως ή άλλως, θα έχανε τις εκλογές, όποτε κι αν διενεργούνταν, καθώς ήδη από τις ευρωεκλογές του Ιουνίου του 2009 είχε διαφανεί ότι το ΠΑΣΟΚ ήταν πλέον καθαρά πρώτο κόμμα. Είχε συγκεντρώσει τότε ποσοστό 36,34%, έναντι 32,29% της Νέας Δημοκρατίας.

Ο Γ. Παπανδρέου προχώρησε, μάλιστα, σε ένα βήμα που διευκόλυνε τον Κ. Καραμανλή να προκηρύξει πρόωρες εκλογές, όπως σαφώς επιδίωκε, ώστε να μη σκάσει στα δικά του χέρια η βόμβα της χρεοκοπίας: Κατέστησε επανειλημμένα σαφές ότι το ΠΑΣΟΚ θα προκαλούσε πρόωρες εκλογές στις αρχές του 2010, αρνούμενο να υπερψηφίσει την επανεκλογή του Κάρολου Παπούλια ως Προέδρου της Δημοκρατίας, με αποτέλεσμα να διαλυθεί άμεσα η Βουλή. Μετά τις πρόωρες εκλογές θα υπερψήφιζε την επανεκλογή του Παπούλια, δήλωνε ο Γ. Παπανδρέου. Διευκολύνθηκε

έτσι ο Καραμανλής να προσφύγει νωρίτερα και με δική του πλέον πρωτοβουλία σε πρόωρες εκλογές, στις 4 Οκτωβρίου του 2009, επειγόμενος σαφώς να τις χάσει.

Τις πρόωρες εκλογές ανακοίνωσε από τηλεοράσεως στις 2 Σεπτεμβρίου. Ως λόγους για την πρόωρη διάλυση της Βουλής επικαλέστηκε τη ραγδαία επιδείνωση των μεγεθών της οικονομίας λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, αλλά κυρίως την άρνηση του ΠΑΣΟΚ να συναινέσει στην εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, τον Φεβρουάριο του 2010. «Στη συγκυρία της οικονομικής κρίσης η Ελλάδα δεν αντέχει μία καταστροφικά παρατεταμένη προεκλογική περίοδο έως τον Φεβρουάριο του 2010» ήταν το σκεπτικό του πρωθυπουργού που, κατά τη δήλωσή του, τον οδήγησε στην προκήρυξη των πρόωρων εκλογών. Και αμέσως μετά εξήγγειλε προεκλογικά ένα μετεκλογικό πρόγραμμα αυστηρής λιτότητας, ώστε να αποκλείσει κάθε κίνδυνο «ατυχήματος», δηλαδή εκλογική του νίκη.

Λογικά, λοιπόν, θα ανέμενε κανείς να έχει προβληματιστεί ο Γ. Παπανδρέου για τις κινήσεις αυτές του Καραμανλή. Γιατί ένας πρωθυπουργός, κατά κανόνα και σύμφωνα με τον κοινό πολιτικό νου, δεν προκηρύσσει πρόωρες εκλογές αν γνωρίζει μετά βεβαιότητας ότι θα τις χάσει. Ο Γ. Παπανδρέου όμως δεν προβληματίστηκε, ο Καραμανλής, όπως αναμενόταν και όπως σαφώς επιδίωκε, έχασε τις εκλογές, οι δύο βασικοί υπουργοί του στους χειρισμούς της οικονομίας, ο Γιώργος Σουφλιάς και ο Γιώργος Αλογοσκούφης, ανακοίνωσαν ότι αποχωρούν από την ενεργό πολιτική και ο ίδιος ο Καραμανλής παραιτήθηκε από την ηγεσία της ΝΔ Νέος πρόεδρος εξελέγη ο Αντώνης Σαμαράς.

2

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2009

Οι εκλογές που διενεργήθηκαν στις 4 Οκτωβρίου 2009 έφεραν το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία με τα εξής αποτελέσματα:

ΠΑΣΟΚ: 43,92% και 160 έδρες

Νέα Δημοκρατία: 33,47% και 91 έδρες

ΚΚΕ: 7,54% και 21 έδρες

ΛΑΟΣ: 5,63% και 15 έδρες

ΣΥΡΙΖΑ: 4,60% και 13 έδρες

Τα διάφορα μικρά κόμματα, τα οποία δεν εισήλθαν στη Βουλή, συγκέντρωσαν αθροιστικά 5% και εκτός των Οικολόγων Πράσινων, οι οποίοι έλαβαν 2,53%, όλοι οι άλλοι κινήθηκαν σε ποσοστά πολύ κάτω του 0,50%, μεταξύ αυτών και η Χρυσή Αυγή με μόλις 0,29%, που αντιστοιχούσε σε 19.264 ψήφους πανελλαδικά.

Σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου 2007 το ΠΑΣΟΚ αύξησε τη δύναμή του κατά 6 μονάδες, η Νέα Δημοκρατία έχασε 8 μονάδες, ενώ τα υπόλοι-

πα κόμματα που εισήλθαν στη Βουλή συγκέντρωσαν περίπου τα ίδια ποσοστά, με μικρές αυξομειώσεις.

Έχει σημασία να καταγραφούν αναλυτικότερα τα αποτελέσματα των τελευταίων προμνημονιακών εκλογών του Οκτωβρίου του 2009 στις πέντε εκλογικές περιφέρειες του λεκανοπεδίου, όπου κατοικεί πάνω από το ένα τρίτο του πληθυσμού της χώρας, το οποίο αποτελεί μάλιστα ένα σχετικά αντιπροσωπευτικό δείγμα της ταξικής διαστρωμάτωσης συνολικά της Ελλάδας. Διότι ακριβώς με αυτή την καταγραφή ως αφετηρία θα προσμετρηθούν το μέγεθος και οι κατευθύνσεις των μετακινήσεων των ψηφοφόρων στα χρόνια των εν συνεχεία διαδοχικών μνημονιακών εκλογών.

Α΄ Εκλογική Περιφέρεια Αθήνας:

ΠΑΣΟΚ 34,98%, ΝΔ 33,58%, ΛΑΟΣ 8,30%, ΚΚΕ 7,48% και ΣΥΡΙΖΑ 7,33%.

Β΄ Εκλογική Περιφέρεια Αθήνας:

ΠΑΣΟΚ 40,23%, ΝΔ 26,62%, ΚΚΕ 10,84%, ΣΥΡΙΖΑ 7,40% και ΛΑΟΣ 7,28.

Εκλογική Περιφέρεια Αττικής:

ΠΑΣΟΚ 43,12%, ΝΔ 29,46%, ΛΑΟΣ 8,23%, ΚΚΕ 8,23% και ΣΥΡΙΖΑ 4,04%.

Α΄ Εκλογική Περιφέρεια Πειραιά:

ΠΑΣΟΚ 38,88%, ΝΔ 32,97%, ΚΚΕ 8,11%, ΛΑΟΣ 7,56% και ΣΥΡΙΖΑ 5,83%.

Β΄ Εκλογική Περιφέρεια Πειραιά:

ΠΑΣΟΚ 44,34%, ΝΔ 23,06%, ΚΚΕ 12,88%, ΛΑΟΣ 7,58% και ΣΥΡΙΖΑ 5,69%.

Ειδικότερα, σε επιμέρους δήμους του λεκανοπεδίου Αττικής, με αντιπροσωπευτικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά και διαμετρικά διαφορετικές ταξικές διαστρωματώσεις, καταγράφηκαν απολύτως ενδεικτικά αποτελέσματα. Περιοχές κατοικίας κυρίως λαϊκών τάξεων ψήφισαν ως εξής:

Αγία Βαρβάρα: ΠΑΣΟΚ 53,61%, ΝΔ 17,50%, ΣΥΡΙΖΑ 4,72%.
Αιγάλεω: ΠΑΣΟΚ 44,24%, ΝΔ 22,44%, ΣΥΡΙΖΑ 6,77%.
Νέα Λιόσια: ΠΑΣΟΚ 45,56%, ΝΔ 22,82%, ΣΥΡΙΖΑ 5,78%.
Νέα Φιλαδέλφεια: ΠΑΣΟΚ 41,44%, ΝΔ 23,33%, ΣΥΡΙΖΑ 8,37%.
Νέα Ιωνία: ΠΑΣΟΚ 42,88%, ΝΔ 20,53%, ΣΥΡΙΖΑ 7,36%.
Περιστέρη: ΠΑΣΟΚ 43,72%, ΝΔ 22,55%, ΣΥΡΙΖΑ 6,51%.
Χαϊδάρι: ΠΑΣΟΚ 40,07%, ΝΔ 26,04%, ΣΥΡΙΖΑ 7,57%.
Ρέντης: ΠΑΣΟΚ 45,52%, ΝΔ 22,65%, ΣΥΡΙΖΑ 5,85%.
Δραπετσώνα: ΠΑΣΟΚ 46,69%, ΝΔ 18,20%, ΣΥΡΙΖΑ 6,14%.
Κερατσίνι: ΠΑΣΟΚ 45,20%, ΝΔ 22,29%, ΣΥΡΙΖΑ 5,78%.
Κορυδαλλός: ΠΑΣΟΚ 44,52%, ΝΔ 21,58%, ΣΥΡΙΖΑ 6,74%.
Νίκαια: ΠΑΣΟΚ 43,03%, ΝΔ 20,58%, ΣΥΡΙΖΑ 6,04%.
Πέραμα: ΠΑΣΟΚ 44,36%, ΝΔ 24,70%, ΣΥΡΙΖΑ 4,69%.
Ασπρόπυργος: ΠΑΣΟΚ 50,67%, ΝΔ 23,62%, ΣΥΡΙΖΑ 2,77%.
Αχαρνές: ΠΑΣΟΚ 51,94%, ΝΔ 19,80%, ΣΥΡΙΖΑ 3,27%.
Άνω Λιόσια: ΠΑΣΟΚ 52,34%, ΝΔ 20,90%, ΣΥΡΙΖΑ 3,38%.
Ελευσίνα: ΠΑΣΟΚ 43,74%, ΝΔ 25,89%, ΣΥΡΙΖΑ 5,69%.
Ζεφύρι: ΠΑΣΟΚ 57,02%, ΝΔ 17,11%, ΣΥΡΙΖΑ 3,37%.
Μάνδρα: ΠΑΣΟΚ 45,22%, ΝΔ 33,36%, ΣΥΡΙΖΑ 3,45%.
Φυλή: ΠΑΣΟΚ 46,82%, ΝΔ 29,72%, ΣΥΡΙΖΑ 3,18%.
Μαγούλα: ΠΑΣΟΚ 50,28%, ΝΔ 23,07%, ΣΥΡΙΖΑ 3,24%.

Εντελώς διαφορετικά ψήφισαν οι ψηφοφόροι μεσαίων, ανώτερων και μεγαλοαστικών τάξεων, που κατοικούσαν σε δήμους των βορείων ή των νοτίων προαστίων. Ενδεικτικά αυτοί ψήφισαν:

Εκάλη: ΝΔ 55,06%, ΠΑΣΟΚ 18,94%, ΣΥΡΙΖΑ 4,52%.
Ψυχικό: ΝΔ 46,73%, ΠΑΣΟΚ 23,06%, ΣΥΡΙΖΑ 7,40%.
Φιλοθέη: ΝΔ 47,80%, ΠΑΣΟΚ 23,13%, ΣΥΡΙΖΑ 6,77%.
Κηφισιά: ΝΔ 38,67%, ΠΑΣΟΚ 32,10%, ΣΥΡΙΖΑ 6,13%.
Βουλιαγμένη: Ν.Δ 39,48%, ΠΑΣΟΚ 30,15%, ΣΥΡΙΖΑ 6,24%.

Τέλος, σε δήμους κατοικίας κυρίως μεσοαστικών και μικροαστικών τάξεων πάλι διέφεραν τα αποτελέσματα, με την απόσταση ανάμεσα στα δύο πρώτα κόμματα να μειώνεται, αλλά και να καταγράφεται ήδη από το 2009 μία αρχική διείσδυση του ΣΥΡΙΖΑ σε αυτά τα κοινωνικά στρώματα. Ενδεικτικά:

Αγία Παρασκευή: ΠΑΣΟΚ 36,44%, ΝΔ 31,54, ΣΥΡΙΖΑ 8,33%.
Μαρούσι: ΠΑΣΟΚ 37,65%, ΝΔ 30,53%, ΣΥΡΙΖΑ 8,29%.
Βριλλήσια: ΠΑΣΟΚ 36,61%, ΝΔ 30,99%, ΣΥΡΙΖΑ 8,94%.
Παλαιό Φάληρο: ΠΑΣΟΚ 34,98%, ΝΔ 33,58%, ΣΥΡΙΖΑ 7,33%.
Χολαργός: ΠΑΣΟΚ 34,83%, ΝΔ 31,51%, ΣΥΡΙΖΑ 9,46%.
Χαλάνδρι: ΠΑΣΟΚ 36,78%, ΝΔ 30,05%, ΣΥΡΙΖΑ 8,65%.
Βούλα: ΝΔ 37,98%, ΠΑΣΟΚ 31,36%, ΣΥΡΙΖΑ 7,17%.
Νέο Ψυχικό: ΝΔ 35,83%, ΠΑΣΟΚ 31,92%, ΣΥΡΙΖΑ 8,55%.

Στα αξιoσημείωτα αυτών των εκλογικών αποτελεσμάτων, τα οποία υπήρξαν τα τελευταία των συσχετισμών του δι-

κομματισμού που είχε ισχύσει από το 1974, περιλαμβάνονται και τα εξής:

1. Το ΠΑΣΟΚ κινήθηκε χαμηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο του στις αστικές περιοχές του λεκανοπεδίου, με εξαίρεση την ημιαστική - ημιαγροτική Περιφέρεια Αττικής και τους λαϊκούς δήμους της Β΄ Πειραιά, που βρέθηκε κοντά στα εθνικά ποσοστά του. Ωστόσο, ήταν ιδιαίτερα ενισχυμένο στους αγροτικούς πληθυσμούς. Με εξαίρεση την Καστοριά, την Πιερία, τις Σέρρες, τη Λακωνία, τη Μεσσηνία και την Αργολίδα, παντού αλλού στην Ελλάδα ήταν πρώτο κόμμα, με μία εντυπωσιακή συμμαχία λαϊκών, μικρομεσαίων, μεσαίων και αγροτικών στρωμάτων.

2. Η Νέα Δημοκρατία έπεσε αισθητά στα αστικά κέντρα, με εξαίρεση την Α΄ Αθήνας και την Α΄ Πειραιά, όπου κρατήθηκε κοντά στα εθνικά ποσοστά της, αλλά διατήρησε δυνάμεις στην ύπαιθρο χώρα.

3. Ο ΣΥΡΙΖΑ κινήθηκε υψηλότερα σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο του στα αστικά κέντρα και κυρίως στην Α΄ και τη Β΄ Εκλογική Περιφέρεια της Αθήνας, με έμφαση στους δήμους κατοικίας μεσοαστικών και μικροαστικών στρωμάτων.

4. Ο ΛΑΟΣ υπήρξε προάγγελος των μελλοντικών εξελίξεων στον χώρο της Ακροδεξιάς, καθώς συγκέντρωσε πολύ υψηλότερα ποσοστά του μέσου εθνικού όρου του και στις πέντε εκλογικές περιφέρειες του λεκανοπεδίου, αλλά και σε πολλές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας.

5. Οι Οικολόγοι Πράσινοι, τέλος, συγκέντρωσαν πανελλαδικά 2,53% και άρα δεν μπήκαν στη Βουλή, αλλά πήραν σε περιοχές κατοικίας υψηλών εισοδημάτων, όπως επί παραδείγματι στην Εκάλη, στο Ψυχικό, στην Κηφισιά, στη Φιλοθέη κ.α., ποσοστά μεταξύ 6% και 9%. Στο Ψυχικό και τη Φιλοθέη, μάλιστα, αναδείχτηκαν τρίτο κόμμα.

Το βιβλίο επικεντρώνεται στην πόλωση και την ασυνεννοσία που επικράτησε μεταξύ των κομμάτων στα χρόνια της δεκαετούς κρίσης. Πόλωση και ασυνεννοσία που επέτεινε τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά προβλήματα της δεκαετίας, παρέτεινε την κρίση και καθυστέρησε την έξοδο από τα Μνημόνια. Εξετάζει επίσης τις έντονες και συχνά ακραίες κοινωνικές αντιδράσεις, που συχνά υποδαυλίστηκαν από κομματικές σκοπιμότητες. Τέλος, καταγράφει τις κατατρεγμένες εναλλαγές της εκλογικής συμπεριφοράς των ψηφοφόρων.

Αφήνει ωστόσο και ένα αισιόδοξο μήνυμα η δεκαετία 2009-2019: Το γεγονός ότι το Σύνταγμα, η δημοκρατία και οι θεσμοί της αντεπεξήλθαν στις πρωτοφανείς για αναπτυγμένη ευρωπαϊκή χώρα κοινωνικές και οικονομικές πιέσεις. Έτσι επιτεύχθηκε η ομαλή μετάβαση στην κανονικότητα μετά το 2019.

ISBN: 978-618-03-4353-3

9 786180 343533

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84353

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ

e-book